

Bediüzzaman Said Nursi'nin Kitapları Işığında Kur'an'daki Tekrarların Hikmeti

İnsanlık tarihi, ümmet-i Muhammediye kadar kendine indirilen semavî kitabına itinayla sarılan bir başka ümmetten bahsetmez. Çünkü Kur'ân, hidayet, ıslah, terbiye ve hüküm koyma cihetlerinden diğer enbiyâ ve resûllere indirilen kitaplardan daha üstün bir mevkidedir.

Allahu Teâlâ, bu ümmet-i Muhammediyeyi, en büyük ve ebedî mucize olan Kur'ân-ı Kerim'le şereflendirmiştir. Aynı zamanda bu mukaddes kitabı her yönüyle tefsir edip açıklayacak ve onun çerçevesinde ortaya atılan yanlış fikirleri izale edecek büyük âlimleri göndermesi ayrı bir lütuftur. İşte bu büyük âlimlerden birisi de, din hakkında ortaya atılan şek ve şüphelerin yoğunluk kazandığı bir zamanda Kur'ân'a hizmetkâr olan Bediüzzaman Said Nursî'dir.

Aşağıdaki bölümlerde, çok önemli gördüğümüz bir konuyu, "*Kur'ân-ı Kerim'deki tekrarların hikmeti*" hususunu ele almaya çalışacağız. Elbette bu konuyu Said Nursî'nin kitaplarında asrımız insanının anlayacağı ve ikna olacağı tarzda, modern bir üslûpla ortaya koyduğu görüşleri ışığında inceleyeceğiz. Elbette manası, Bediüzzaman bu konuda ilk olarak görüş ortaya atan kişi değil, böylesi önemli bir vazifeyi yerine getiren âlimlerimizden birisi olmasıdır.

Gerçi, "*Kur'ân-ı Kerim'deki tekrarların hikmeti*" hususu, büyük bir araştırmaya konu olacak özelliktedir. Ancak biz bu çalışmada konunun bazı yönlerine eğileceğiz. Allah'tan dileğimiz bizlere doğru ve istikametli olanı göstermesidir.

[Said Nursî](#), belâğat yönünden bir çok büyük âlimi geride bırakmış bir şahsiyettir. Kur'ân-ı Kerim'deki belâğat vecihlerini açıklamaya büyük önem vermiştir. Bu konuda Kur'ân'a olan büyük hayranlığı hemen dikkatleri çeker. Said Nursî, belâğat unsurunu Kur'ân-ı Kerim'in azametini beyan eden en büyük noktalardan birisi olarak görür. Risalelerinde, Kur'ân-ı Kerim'in azametini gösteren üç noktayı şöyle açıklar:

"Birinci Nokta: *Nasıl ki Kur'ân, bütün mucizâtıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikiyle, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mucizesidir. Öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da, bütün mucizâtıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemâlât-ı ilmîyesiyle, Kur'ân'ın bir mucizesidir ve Kur'ân Kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kâtıasıdır.*

İkinci Nokta: *Kur'ân bu dünyada, öyle nuranî ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimâiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalplerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyetlerinde ve hem hayat-ı ictimâiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde*

öyle bir inkılap yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki. insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalplerini tasfiye ediyor, ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor...

Üçüncü Nokta: Kur'ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belagat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altınla yazılan en meşhur ediplerin 'Muallakât-ı Seb'a' namıyla şöhret şiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid'in kızı, babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş, 'Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı.'

Hem bedevî bir edip, "**Fesda' bimâ tü'mer**" âyeti okunurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona demişler: '**Sen Müslüman mı oldun?**' O demiş: '**Hayır, ben bu âyetin belâğatine secde ettim.**'

Hem ilm-i belâğatin dahilerinden Abdülkahir-i Cürcânî ve Sekkâkî ve Zemahşerî gibi binlerle dahi imamlar ve mütefennin edipler, icmâ ve ittifakla karar vermişler ki, Kur'ân'ın belâğati tâkat-ı beşerin fevkindedir, yetişilmez." 2

Belâğat yönlerine büyük bir dikkatle eğilen Said Nursî, İslâmı ve onun kutsal kitabını cesaretle müdafaa eden bir âlim olarak, din ve Kur'ân-ı Kerim hakkında mülhitler ve zındıka ehli tarafından ortaya atılan şek ve şüphelere karşı koymuştur. Hakikatte onun zamanında bu tür insanlar ve olumsuz faaliyetler azım sanmayacak seviyededir. Aynı zamanda bu insanlar güç ve kudretin zirvesinde bulunmaktadır. İşte böyle insanlara karşı Said Nursî, ortaya atılan itirazlara cevaplar getirmiştir. Bu itirazlardan birisi de Kur'ân'daki tekrarlar hususundadır. Bu konudaki yapılan itirazları cevaplarken, önemli bir noktaya dikkat çeker:

"Bundan on iki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannid bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış ve demiş ki: 'Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin.' Yani, lüzumsuz tekrarâtı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun, diye dehşetli bir plan çevirmiş." 3

Kur'ân-ı Kerim'deki tekrarların hikmetlerini açıklama gayretlerinin ardındaki sebebi açıklarken, ortaya atılan bazı itirazlara da yer verir:

"İcâz ile i'câz sıfatlarını havi Kur'ân-ı Azimüşşan'da, Bismillâhirrahmânirrahîm, Febieyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân, Veylün yevmeizin lil-mükezzibîn gibi pek çok âyetler tekerrür etmektedir. Halbuki bu tekrarlar, belâğata münafîdir, usanç veriyor." 4

Kur'ân-ı Kerim'deki Tekrarların Kısımları

Tekrarların kısımlarını açıklamaya geçmeden önce, âyetlerin iki kısma ayrıldığını belirtelim:

a) Ahkâm âyetleri.

b) Ahkâm âyetlerinin dışındaki, Allah'ın nimetlerini beyan eden, O'nun kudret eserlerini hatırlatan, O'nun azabıyla korkutan, haşir ve tevhidden bahseden âyetler.

Kur'ân-ı Kerim'de varid olan tekrarlar üzerinde derinlemesine bir araştırma yaptığımızda, ahkâm bahislerinin çoğunda tekrarın bulunmadığını görürüz. Tekrarlar daha ziyade Allah'ın nimetlerini beyan eden, O'nun kudret eserlerini hatırlatan, ölüm ve azaptan korkutan âyetlerde bulunmaktadır. Çünkü ahkâmın beyanındaki asıl maksat, insanın bilmediği şeylerin mücerret olarak tâlim edilmesidir. Bunlarda muhatap, o hükmü duymadan önce bilmemekte, ancak hükmü işittikten sonra kendisince meçhul olan bir şeyi öğrenmektedir. Bu sebeptir ki, ahkâm bahislerinde tekrar, istenmeyen bir özelliktir. Çünkü istenilen şeyin bir defa beyan edilmesiyle maksat hasıl olmuş olur. 5

Kur'ân'da var olan tekrar çeşitli üslûplarla kendini gösterir. Tekrarlar ya aynı kelimelerin tekrarıyla, ya da mananın tekrar edilmesiyle gerçekleşir.

1- Aynı kelimelerin tekrarı. Bu tekrar şekli de beş şekilde ortaya çıkar.

a) Harflerin tekrarı: Bilmekteyiz ki, Kur'ân kelimeleri, sayıları 29 olan hecâ harflerinden oluşmuştur. Şüphesiz ki Allahu Teâlâ, Kur'ân'da varid olan harflerin sayısına yeni harfler icad ederek ilave etmeye kadirdir. Kudret-i İlahiye bütün mümkinâta şamildir. "Şüphesiz ki Allah, her şeye Kadirdir." (Bakara, 20) Ancak Allah, insanların Kitâb'ı hıfzetmede, manalarını ve kıraatını daha iyi anlamada kolaylık sağlamak için böyle bir şey yapmamıştır.

b) Kelimelerin tekrarı: "Sümme inne Rabbeke lillezîne hecerû min ba'di mâ fetenû sümme câhedû ve saberû inne Rabbeke min ba'dihâ le-Gafûrün Rahîm." (Nahl, 110); "Evelem yesîrû fil-ardı fe-yenzurû keyfe kâne âkıbetüllezîne kânû min kablihim, kânû hüm eşedde minhüm kuvveten... " (Mü'min, 21)

Bu âyetlerde "**Sümme**" ve "**Kânû**" kelimeleri tekrarlanmıştır.

c) Bir âyetin cümle olarak tekrarı: Rahmân sûresindeki "**Febieyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân**", Şuarâ sûresindeki "**Fettekullâhe ve atîun**", Mürselât sûresindeki "**Veylün yevmeizin lil-mükezzibhin**" âyetlerinde olduğu gibi.

d) Belirli kıssaların değişik yerlerde tekrarı: Bu durum bütün kıssalar için geçerlidir. Bunun tek istisnası Yusuf Aleyhisselâmın kıssasıdır.

e) Tekrar eden âyetlerdeki bazı kelimelerin farklı olarak kullanılması: "Velâ taktulû evlâdeküm haşyete imlâkın nahnü nerzukuküm ve iyyâhüm", "Nahnü nerzükuhüm ve iyyâhüm" (İsrâ, 31) âyetinde olduğu gibi.

2. Manaların tekrarı. Burada da çeşitli üslûplar vardır.

a) Mananın önce emirle, sonra zıddı olan nehiyle tekrarı. "Ve izâ tallaktümünnisâe fe-belağne ecelehünne fe-emsikûhünne bi-ma'rûfin ev serrihûhünne bi-ma'rûfin" Bu âyetin hemen devamında "Velâ tümsikûhünne dırâran li-ta'tedû" buyurulmuştur. Burada önce boşanılan kadınların iyilikle tutulması emredilmiş (Emsikûhünne), ardından aynı kelime zıddıyla tekrarlanmıştır.

b) Mananın aynı neticeyi eda edecek şekilde iki surette arz edilmesi. "Kul men yerzüküküm mines-semâi vel-ardı emmen yemlikü's-sem'a vel-ebşâra ve men yahrucul-hayye minel-meyyiti ve yahrucu meyyite minel-hayyi ve men yüdebbirul-emr.. " (Yunus, 31) Bu âyetin ardından şöyle buyrulur: "Kul hel min şürakeiküm men yebdeül-halka sümme yuîdühû, kulillâhü yebdeül-halka sümme yuîdühû fe-ennâ yü'fekûn. Kul hel min şürakeiküm men yehdî ilel-hakk... " (Yunus, 34-35)

İlk âyetteki istifham (soru yöneltme), Allah'ın böyle bir şeye Kadir olduğunu ikrar ettirmek içindir. Bundan dolayıdır ki O, ibadete müstahaktır. Ardından gelen iki âyetteki murad, Allah'a ortak koşulan şeylerde ulûhiyet sıfatlarının olmadığına ikrar ettirilmesi maksadı vardır. Buradan hareketle ortaya çıkan netice, Sadece Allah'ın ibadete layık ve ulûhiyette tek olduğunun ikrar edilmesi gerekliliğidir.

c) Bir mananın farklı suretlerde, her biri diğerini te'kid eder tarzda ifade edilmesidir ki, bu da tekrar olarak kabul edilmiştir. Allahu Teâlâ, İbrahim Aleyhisselâmın kıssasında şöyle buyurur:

"Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü. Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi. Ay'ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi. Güneşi doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük, dedi. O da batınca, dedi ki; Ey kavmim! Ben sizin ortak koştuğunuz şeylerden uzağım." (En'am, 76-78)

Bu üç âyette ısrarla üzerinde durulan mana, "şirkten uzaklaşma"dır. Hemen ardından da doğru olan akîde esası ortaya konulur.

"Ben hanîf olarak yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim." (En'am, 79)

[Said Nursî](#) eserlerinde aynı noktalara işaretlerde bulunmuştur. Şu ifadelerinden bu

manayı çıkarmak mümkündür:

"Bazen bir sayfada ihtiyac-ı makam ve ihtiyac-ı ifhâm ve belagat-ı beyan cihetiyle yirmi defa sarîhan ve zimnen tevhid hakikatini ifade eder; değil usanç, belki kuvvet ve şevk verir..." 6

Tekrarın Kısımları

Bir kelamın tekrarı iki grupta değerlendirilir. Bunlardan birincisi tenkit edilen ve kötü karşılanan tekrardır. Bir sözün anlamsız ve maksatsız yere tekrarlanması, tekrarlanan sözün bir öncekine herhangi bir katkı sağlamaması halidir. Çünkü bu durumda bir fazlalık ve lüzumsuzluk söz konusudur. İkinci grup tekrar ise ilkinden çok farklıdır.

Said Nursî, Kur'ân'daki tekrarlara yöneltilen itirazlara cevap verdikten sonra, bu iki tür tekrara veciz bir cümleyle şöyle işaret eder:

"Her parlayan şey, yakıcı ateş değildir. Evet, tekrar ve tekerrür bazan usanç veriyor, fakat umumî değildir. Her yere, her kelama ve her kitaba şamil değildir. Usanç verici addedilen pek çok zahirî tekrarlar, belâğatçe istihsan ve takdir edilmektedir." 7

Özetle Kur'ân'da çirkinlik söz konusu değildir. Çünkü Kur'ân, düşmanlarının dahi itiraf ettiği gibi gayet belîğ bir kitaptır.

Belâğat yönüyle benzersiz olan Kur'ân-ı Kerim, bütün Arap belagatçilerine şöyle meydan okur;

"Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerinizi de çağırın." 8

Âyette de ifade edildiği gibi, Kur'ân muarızları onun bir benzerini getirmeye çok meraklı ve istekli oldukları halde, buna imkânları yoktur. Bir benzerini şu ana kadar getirememişlerdir, getiremeyeceklerdir de. Bu gerçeğe karşı mukavemet göstermek için, böylesi bir meydan okumaya karşılık verememenin ezikliği ile başka bir yol tercih etmişlerdir. Bu yol, insanların zihinlerine çeşitli şek ve şüpheleri yerleştirmektir. İşte bu şek ve şüphe konularından birisi de Kur'ân'ın tekrarlarla dolu oluşu fikridir. Said Nursî bu iddia sahiplerinin içine düştükleri sıkıntıyı ve onlarca tercih edilen yolun (şüpheye düşürme yolunun) Kur'ân'ın i'câzına bir delil olduğunu şöyle dile getirir:

"... O asrın muannit belîğleri birtek sûrenin mislini getirmekle kısa

bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir."⁹

Bir çok ilmî delille, bu insanların tekrarlar konusundaki itirazlarının gerçekçi olmadığı ortaya konulmuştur. Yine ilmî olarak tekrarların belagatta önemli bir yeri olduğu açıklığa kavuşturulmuştur. Aynı zamanda bu tekrarlar Kur'ân-ı Kerim'in i'câzına dair en büyük delillerdendir. Bizler burada tekrarlardaki bazı yönler ve hikmetler ile tekrarların dildeki yeri üzerinde duracağız. Çünkü bu mesele özellikle zamanımız müsteşrikleri, mülhidleri ve zındıka ehli tarafından üzerinde durulan bir mesele haline gelmiştir.

İşte bu tehlikeli durumdandır ki Said Nursî ve diğer âlimler, ehl-i bâtılın saldırıları karşısında bu meseleyi en iyi şekilde açıklamaya çalışmışlardır.

Belâğat ve Dil Açısından Tekrar

Tekrar, Arap dilindeki fesahat üslûplarından birisidir. Aynı zamanda belagat ve fesahat ustalarının çokça kullandığı bir üslûptur. Arapların edebiyat alanında adet haline getirdikleri bu tarzı Kur'ân da kullanmıştır. Bu durumda tekrar bahsi nasıl fesahat ve belâğat kaidelerine ters düşebilir? Bizler burada, Arap dili kaynaklarından konuyla ilgili bazı örnekler sunacağız.

Said Nursî, tekrarın fesahat üslûplarından birisi, hatta belagatın bir gereği olduğuna şöyle işaret eder:

"... Binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım âyetleri tekrar etmek, değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâğat ve muktezây-ı hâle gayet mutabık bir cezâlettir, bir fesahattir." 10

İmam ez-Zerkeşî, "*El-Bürhân fî Ulûmi'l-Kur'ân*" isimli kitabında şöyle der:

"Tekrarın faydasız olduğunu zannederek fesahat üslûplarından birisi olduğunu inkâr eden kişi hata etmiş olur. Durum asla böyle değildir. Tam tersine kelâmın güzelliklerindedir. Özellikle de birbiri arasında bir alaka varsa." 11

Bazı âlimler tekrarı Kur'ân-ı Kerim'deki i'câz-ı belâğî (belagata dair mucizelik) arasında saymışlardır. Bunlardan birisi de Said Nursî'dir. Şöyle der:

Kur'ân, "güzel, tatlı tekrarıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada

ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte ve cüz'î ve âdi bir hadisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve idaresinde bulunmasını bildirmek suretiyle o cüz'î hadiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'câzını gösterir." 12

Aynı şekilde bir başka eserinde yapılan tekrarların ardındaki faydalar ve gereklilik çerçevesinde Kur'ân-ı Kerim'in belagat yönünü açıklamıştır. 13

Mennâ' el-Kattân, Kur'ân-ı Kerim'deki tekrarların hikmetini açıklarken şunları söyler:

"Kur'ân'daki belagat en yüksek mertebesindedir. Belagatın özelliklerinden birisi de bir mananın muhtelif suretlerle ibraz edilmesidir. Bir kaç yerde ifade edilen bir kıssa, her birisi diğerinden farklı üslûplarla aktarılmıştır. Her birisi farklı kalıpla ele alınmıştır. İnsan bu tekrarlardan asla usanmaz, bilâkis her birisinde, diğerini okurken hâsıl olmayan manalar kendi nefsinde tekrar ortaya çıkar. Bir mananın müteaddit suretlerde ortaya konulması i'câzın kuvvetinden ileri gelir. Böyle bir şeyin benzerini ortaya koymada, Arap belagatçıları aciz kalmışlardır." 14

Daha önce de ifade edildiği gibi tekrar, Arap dilinde kullanılan üslûplar arasındadır. Bu durumu cahiliyet dönemi şiirinde, eski ve yeni Arap edebiyatında da açıkça görebiliriz. 15

Tekrar ve Kur'ân

Tekrarın Arap edebiyatı üslûplarından ve belagat kaidelerinden birisi olduğu anlaşıldığına göre, bütün dillerin yaratıcısının kitabında, konumuza işaret eden âyetlere başvurabiliriz. Allahu Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkılmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitabın etkisinden tüyleri ürperir... " 16

Zemahşerî, bu âyeti tefsir ederken şunları söyler:

"Âyetteki 'mesâniye' kelimesi 'müteşâbihen' kelimesini açıklamaktadır. Çünkü Kur'ân'da tekrar edilen kıssalar birbirlerine benzemektedir. 'El-Mesânî' kelimesi 'mesnâ' kelimesinin çoğuludur. Buradaki manası, tekrarlanan kıssadaki hükümlerin, emir ve nehiyelerin vaad ve vahitlerin (azabı vadetmeye dair ifadelerin) ve öğütlerin birbirlerine benzemesidir." 17

Kur'ân-ı Kerim'deki Tekrarların Hikmetleri

Malûmdur ki, hikmet sahiplerinin sözleri hikmetten hali olmayacağı gibi, belagatçıların sözlerinde abes bir şey tekrarlanmaz. Tekrarın olması halinde mutlaka bir fayda ve yeni bir mana vardır. İnsanların sözleri faydasız ve abes olabilir mi? Kur'ân'da tekrarlanan bir kelime veya bir âyet mutlaka bir hikmet ve faydaya binaen tekrarlanmıştır. **Tekrarların hikmetlerini şöyle sıralayabiliriz:**

1. Takrir ve te'kid.

Kur'ân, insan hakkında istediklerinin sabit olmasını irade etmektedir. Çünkü Kur'ân bir akîde ve bir zikir kitabıdır. Akîde ise ancak tekrarlarla sağlam temellere oturtulabilir. Çünkü tekrar edilen şeyde bir karar kılma ve te'kid söz konusudur. Said Nursî bu manayı eserlerinin bir çok yerinde değinmiştir. Bir risalesinde şöyle der:

“Tekrarı iktiza eden duâ ve davet, zikir ve tevhit kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla, güzel, tatlı tekrarıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmektedir.”¹⁸

Bu hakikat Kur'ân'da da açıklanmıştır. Allahu Teâlâ, Kur'ân'daki kıssa ve haberlerin tekrarlanma sebebini şu âyetlerde ifade buyurmuştur:

“And olsun ki biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, sözü (vahyi) birbirini ardınca yetiştirmişizdir.”¹⁹

“Biz onu böylece Arapça bir Kur'ân olarak indirdik ve ondan ikazları tekrar tekrar açıkladık...”²⁰

Dr. Ahmed Bedevî konu hakkında şöyle der:

“Kur'ân, tekrarlarla yapılan te'kidi, mananın okuyucu nefsinde sabitleştirilmesi ve kalplerinde karar kılınması için bir vesile olarak istihdam etmiştir. Kur'ân'da cümleler halinde tekrarlarla te'kid edilen manalar, insan nefsinde tesir uyandırmaktadır.”²¹

Bir şey üzerinde yapılan te'kid, nefiste o mananın karar kılmasını sağlar. Allah'a ve O'nun kudretine iman, O'nun nimetlerini hatırlama, hiç bir malın ve evladın olmadığı ve fayda etmediği günden korkma, risâletin ispatı gibi kavramlar, Müslüman insanın üzerinde odaklaşması gereken konulardır. Bu yüzden zikredilen hususlar Kur'ân'da çokça tekrar edilmiştir. Çünkü tekrar insanların dikkatini bu hususlara çeker ve maksuda ulaştırır.

Dr. Abdülgani Muhammed Said Bereke bu hususu şöyle açıklar:

“Şüphesiz ki bir husus üzerine yapılan te'kid ve bunun tekrarı insan ruhunda büyük bir tesire sahiptir. Bu insan fitratına yerleştirilmiş bir özellikten kaynaklanır. Çoğu insan, sözünü işitenlere söylediklerinin daha fazla etkili olabilmesi, ifade ettiği manaların ve fikirlerin kabullenilmesi için te'kid ve tekrara sığınır.”²²

Dr. Abdülgani, Gustav Lebon'un *“Toplumların Ruhı”* isimli eserinden şöyle nakleder:

“Manaların kalplerde yerleşmesi, insan ruhuna yayılması, tasdik ve iman mertebesine çıkabilmesi için te'kid çok önemli araçlardandır. Te'kidin, mümkün olduğunca bir tek ibareyle tekrar edilmesi dışında başka bir yolla gerçek bir nüfûzu ve etkisi olmaz. Te'kid edilecek hususun tekrarlanması halinde ruhta yerleşmesi ve hakiki manada sabitleşmesi neticesi doğar. Bir humum tekrarlandığında, şuurun en derinlerine kadar o hakikat karar kılmış olur.”²³

Zemahşerî, tefsiri olan Keşşaf'ta, **“İnne Rabbeke lehüve Azîzü'r-Rahîm”** âyetinin tekrarına yöneltilen bir itiraza cevap verdikten sonra şöyle der:

“Çünkü manaların ruhlarda karar kılması ve kalplerde sebat bulması için tekrar gereklidir... Tekrar ile umulur ki bir kulak açılır, bir akıl cilâlanır. Aklın kavrayamadığı bir husus açığa çıkar veya üzerine bilinmezlik tozları biriken akıl bu kirlerden temizlenir.”²⁴

Müfessirlerin çoğunun tekrarlarla aynı manayı yüklediklerini görüyoruz. Bu tür yorumlar genelde şu iki âyetin tefsiri çerçevesinde yapılmıştır:

“Kezâlike yübeyyinnüllâhü lekümü'l-âyâti vallâhü Alîmün Hakîm... Kezâlike yübeyyinnüllâhü lekümü'l-âyâti vallâhü Alîmün Hakîm.”²⁵

Ebu's-Suûd el-Imâdî tekrarlar hususunda şöyle der:

“Tekrar, âyetlerdeki hükümlerin te'kidi ve öneminin anlaşılması için yapılmıştır.”²⁶

Alûsî'nin görüşü şöyledir:

“Tekrar te'kidin artırılması için yapılmıştır.”²⁷

Beydâvî der ki:

“Bu tekrarlar te’kidin artırılması için yapılmıştır.”²⁸

Aynı şekilde, şu âyetin tefsirinde de benzer yorumlar yapılmıştır:

“...Velâ yezîdü’l-kâfirîne küfrühüm inde Rabbihim illâ maktê. Velâ yezîdü’l-kâfirîne küfrühüm illâ hasêrâ.”²⁹

Ebu’s-Suûd el-Imâdî âyetteki tekrar hakkında şöyle der:

“Bu âyetteki tekrarlar, küfrün her bir insan için helâk edici bir son, çok çirkin bir iş olduğunu insanlara takrir ve tembih etme manalarını taşımaktadır.”³⁰

Said Nursî’nin şu görüşleri, aynı manayı aksettirmektedir:

“Hem Kur’ân müessistir, bir din-i mübînin esasıdır ve şu âlem-i İslâmiyetin temelleridir ve hayat-ı içtimâiye-i beşeriye yi değiştirip muhtelif tabakâta, mükerrer suallerine cevaptır. Müessise, tespit etmek için tekrar lazımdır. Te’kid için terdâd lazımdır. Teyit için takrir, tahkik, takrir lazımdır.”³¹

Âlimler mananın takrir ve te’kidinin aynı anda ifadesi için yapılan tekrara dikkat çekmişlerdir. Bazı örnekler verecek olursak:

a) Vaîd ve tehdit âyetleri. “Kellâ sevfe ta’lemûne sümme kellâ sevfe ta’lemûn”, “Vemâ edrâke mâ yevmüddîn, sümme mâ edrâke mâ yevmüddîn” âyetlerinde olduğu gibi.

b) Ta’zim ve teaccüb makamında bulunan âyetler. “El-Kâriatü mel-kâriatü”, “El-Hâkkatü mel-hâkkatü vemâ edrâke mel-hâkkatü” âyetlerinde görüldüğü gibi.

c) İ’tizâm (yüceltme) makamında ifade edilen âyetler. “Ve lekad yessernâ’l-Kur’âne liz-zikri fe hel min müddekir” âyetinde olduğu gibi.

d) Allah’ın kullarına verdiği nimetleri ifade ve kudretini beyan eden makamında olan âyetler. “Efe raeytüm mâ tahrusûne efe raeytümü’l-mâellezi teşrabûn” âyetinde olduğu gibi.³²

2. Yeni Bir Mananın İfade Edilmesi

Yukarıda da zikredildiği üzere, tekrar hikmetten hali değildir. Özellikle yeni bir

manın ifade edilmesi durumunda tekrarda önemli bir hikmetin varlığı anlaşılacaktır. Kur'ân, tekrar konusunda öyle beliğ ve bedî' (harika) bir üslûp seçmiştir ki, yeni yeni faydalar ve harika hikmetler hemen kendisini gösterir. Hatta bu ciheti gözönüne alınarak, "Kur'ân'da tekrar yoktur" denilmiştir. Said Nursî bu cihete işaret ederek şöyle der:

"Tekrarı iktiza eden duâ ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu dahi bildirmek sırrıyla, güzel, tatlı tekrâratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmektedir."³³

Bu manayı destekler tarzda, bir başka eserinde şöyle der:

"Her âyet için bir zahir var, bir batın var; bir had var, bir muttala' var. Ve her bir kıssa için çok vecihler, hükümler, faydalar, maksatlar vardır. Binaenaleyh, muayyen bir âyet her yerde öbür münasip vecih için, bir fayda için zikredilebilir. Bu itibarla, zahiren tekrar görünse bile hakikatte tekrar değildir."³⁴

Malumdur ki, Kur'ân'daki kıssaların tekrarlanmasındaki gaye, insanlara bazı hakikatlerin hatırlatılması ve delil olarak sunulmasıdır. Hatırlatma ve istidlal hususunda çeşitli yollar olabilir. Zira bir tek kıssadan muhtelif noktalara istidlal mümkündür ve çeşitli faydaların hasıl olmasına bu yolla imkân sağlanabilir. Bu durumda bir kıssa muhtelif gayeler için tekrarlanabilir ve birden fazla yerde zikredilebilir. Bu tekrarlar üzerine dikkatle eğilen kimse, farklı yerlerde zikredilen bu kıssaların her birinde yeni bir faydanın olduğunu görecektir. Bunun içindir ki, bir kıssanın muhtelif sûrelerde yer aldığını, ancak her bir yerde yeni bir üslûpla ve farklı bir ibareyle ifade edildiğini görürüz.

Kur'ân'da mükerrer olarak yer verilen bahislere dikkat edildiğinde, bu önemli özellik aşikar bir şekilde ortaya çıkacaktır. Bunun en güzel örnekleri, tevhid ve risâlet bahisleridir. Bu konular defalarca tekrarlanmıştır. Ancak her bir yerde bu konuların diğerinden farklı bir üslûpla ele alındığı ortaya çıkacaktır. Kur'ân bir yerde tevhidi zikrederken, tevhide itikad etmenin insan tabiatının temeli olduğunu ve geçmiş bütün peygamberlerin insanları bu hakikate davet ettiğini beyan ederken, bir başka yerde tevhidin Allahu Teâlânın verdiği nimetlerin bir gereği olduğunu zikreder. Bir başka yerde ise, kâinattaki ve bütün varlıklardaki nizam ve insicamın, birbirleri arasındaki uyumun açık bir çağrı ile insanları Tevhid-i Rubûbiyete davet ettiğini belirtir.³⁵

Aynı şekilde, çok sayıda tekrar edilen âyetler vardır. Örneğin, Rahmân sûresindeki **"Fe bieyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân"** âyeti 31 defa, Mürselât sûresindeki **"Veylün yevmeizin lil-mükezzibîn"** âyeti 10 defa tekrarlanmıştır. **"İnne Rabbeke lehüve'l-Azîzü'r-Rahîm"** âyeti de çok tekrarlanan âyetler

arasındadır. Dikkatlice bakıldığında her bir tekrarda yeni bir mana ifade edildiği görülecektir. Çünkü her defasında diğerinden farklı bir bahisle alakalıdır. Âyetlerin hepsi lafızları itibarıyla ortak olsalar da, hakikatte farklıdır.

Tâcü'l-Kurrâ Mahmud b. Hamza b. Nasr el-Kirmân, bir eserinde şöyle der:

“Veylün yevmeizin lil-mükezzibîn, âyet-i kerimesi on defa tekrarlanmıştır. Çünkü her bir âyet, birbirinden farklı âyetlerin akabinde gelmiştir. Bu durumda bize göre tekrar söz konusu değildir. Eğer bir tekrar yoksa, her bir âyet diğerinden farklıdır demektir.”³⁶

Aynı müellif, “Fe bieyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân” âyetiyle ilgili şunları söylemiştir:

“Bu âyet 31 defa tekrarlanmıştır. Bunlardan 8 tanesi Allah’ın yarattığı şaşırtıcı eserlerden, harika sanatlardan, yaratılışın başlangıcı ve sonundan bahseden âyetlerin akabinde gelmiştir. 7 tanesi Cehennem ateşi ve şiddetinden, Cehennem kapılarından bahseden âyetlerden sonra gelmiştir. 8 tanesi Cennetlerin ve ehlinin vasıflarından ve Cennet kapılarından bahseden âyetlerin ardından gelmiştir. Son olarak 8 tanesi de diğerlerinden farklı iki Cennetten bahseden âyetlerden sonra gelmiştir. İlk 8 âyete inanan kimse diğer iki 8 âyette ifade edilenlere hak kazanır ve 7 âyette belirtilen azaptan kurtulmuş olur.”³⁷

Ebu Süleyman Ahmed b. Muhammed b. İbrahim el-Hitâbî de aynı tarz yaklaşımı benimsemiştir. “Beyânü l’câzi’l-Kur’ân” isimli eserinde şöyle der:

“Rahmân sûresinde Allahu Teâlâ, cin ve insanlara aynı anda hitap etmiştir. Onlar için yarattığı nimetleri sıralamış, saydığı her bir nimetin ardından, onların kendisine şükretmeleri gerektiğini ikrar ettirmek için aynı âyeti tekrarlamıştır. Aynı şekilde, Mürselât sûresinde kıyâmet gününün halleri ve korkunç hadiseleri zikretmiş, insanları gelecek azap ile korkutmuş ve aynı âyeti tekrarlamak suretiyle uyarmıştır. Her iki sûrede de âyetlerin tekrarlanması belagata son derece uygundur ve sağlam bir hüccetin ikâmesi için te’kidde bulunulmuştur.”³⁸

İmam er-Râzî, “**Ve alallâhi fel-yetevekkilil-mü’minûn**” ve “**Ve alallâhi fil-yetevekkeli’l-mütevekkilûn**”³⁹ âyetlerini yorumlarken şöyle der:

“Birinci âyette tevekkülde bulunmanın lüzumu, ikincisinde ise tevekkül eden insanların bu tevekküle devam etmeleri manası vurgulandığından, iki âyette tekrar olmuştur.”⁴⁰

Aynı manayı Zemahşerî de el-Keşşâf isimli tefsirinde dile getirmiştir.⁴¹

3. Kur'ân'ın İ'câz ve Belagatının Araplara Beyanı.

Kur'ân-ı Kerim, kâfirlere yönelik olarak bir sûresinin veya bir âyetinin benzerini getirmeleri için meydan okumuştur. Bunun içine elbette tekrar edilen âyetler de girmektedir. Buna rağmen onlar hem lafız, hem mana itibarıyla bir sûrenin veya bir âyetin benzerini getirmekten acizdirler ve buna imkân bulamamışlardır.

Tekrar, -yukarıda da ifade edildiği gibi- Araplarda kullanılan belagat üslûplarındandır. Said Nursî, Kur'ân-ı Kerim'deki belagat-ı beyana işaret ederken, tekrarın sebeplerine de temas etmiş, tekrarı Kur'ân'ın belagatı ve fesahati değerlendirmiştir:

“...Bazen bir sayfada iktizây-ı makam ve ihtiyaç-ı ifhâm ve belagat-ı beyan cihetiyle yirmi defa sârihan ve zımnen tevhid hakikatini ifade eder; değil usanç, belki kuvvet ve şevk verir.”⁴²

“Fe bieyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân” ile “Veylün yevmeizin lil-mükezzibîn” âyetlerinin tekrarı hakkında şunları söyler:

Bu iki âyet, “cin ve nev-i beşere, kâinatı kızdıran ve arz ve semâvâtı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlahiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlukatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arza ve semavâta tehditkârâne haykıran bu iki âyet, böyle binler hakikatlerle alakadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse yine lüzum var ve celâlli bir îcaz ve cemâlli bir i'câz-ı belagattır.”⁴³

“Kur'ân öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'ân'ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrâr-ı tilâveti halâvetini ziyadeleştirdiği eski zamandan beri herkesçe müsellemler olup, darb-ı mesel hükmüne geçmiştir.”⁴⁴

Şeyh Mennâ' el-Kattân, tekrarın faydalarını açıklarken şöyle der:

“Tekrarın faydalarından birisi de, i'câzın kuvvetini artırmaktır. Arapların bir tek sûresini bile ortaya koymaktan aciz olmalarının yanısıra, bir tek mananın müteaddit sûrelerde irad edilmesi, Kur'ân'ın meydan okumasının sebeplerinden birisini açıkça göstermektedir.”⁴⁵

4. Tekrarın Büyük Bir Hakîkatin Beyanını İçermesi

Bir akîde kitabı olması hasebiyle Kur'ân-ı Kerim'de, tevhid delillerini ve ahiretin, risâletin ispatına dair hükümleri, dalâlet fırkalarının iddialarının reddi, Allah'ın razı olduğu veya olmadığı şeylerin beyanı ve bunlardan her birinin karşılaştacağı iyi veya kötü akıbetin açıklanması gibi hususlar tekrar edilmiştir. Çünkü bu konular insanlık hayatında çok büyük inkılâpların meydana gelmesine sebep olan büyük meselelerdir. Ahiret, bütün varlık âlemlerinin ve imkân dairesinin görebileceği en büyük inkılâptır. Tevhid, insanın ebedî saadet ve şekavedinin etrafından döndüğü en büyük meseledir. İnsanın Cennete nâil olması, insanı ölüm ve idam-ı ebedî tasavvurlarından kurtaran, ona ebedî bir saltanat ve daimî bir saadet kazandıran çok önemli bir neticedir. İnsanın küfre düşmesi ise başlı başına bir şekâvet, göklerin ve yerin gazabını celbeden büyük bir tecâvüzdür.

Said Nursî, bu hususlara eserlerinde çokça yer vermiştir. Şunları söyler:

“Bilirsiniz ki, Kur'ân pek büyük meselelerden bahseder. Ve kalpleri iman ve tasdike davet eder. Ve çok ince hakikatlerden bahis açar. Akılları marifete, dikkate tahrik eder. Binaenaleyh o mesâilin, o ince hakâikin kalplerde, efkârda tespit ve takrîri için suver-i muhtelifede türlü türlü üslûplarla tekrara ihtiyaç vardır.”⁴⁶

5. Risâletin İspatı ve Mü'minlerin, Kıssalardaki Tekrarın Önemli Faydalarından Yararlanmaları.

Şüphesiz ki Allahu Teâlâ, Hz. Nebî Aleyhisselâmın Risâletini bu kıssalarla ispat etmektedir. Bütün enbiyânın nübüvvetleri Risâlet-i Ahmediye'nin hak olduğuna ve sıdkına bir hüccettir. Zira Onun nübüvvetini inkâr edebilmek için bütün enbiyanın nübüvvetini inkâr etmek gerekecektir. Aynı zamanda bu kıssalar mü'minlere, o peygamberlerin sonuçta nasıl kurtuluşa erdikleri ve azgın güruhların nasıl kötü akıbetlerle yüz yüze kaldıklarını göstererek teselli vermektedir. Şüphesiz ki Allah, kendine düşmanlık yapanlardan intikamını alacaktır. Tıpkı Âd ve Semûd kavminden aldığı intikam gibi.

“Ve bilhassa çok tekrarlarla ‘ez-zâlimîn... ez-zâlimîn...’ deyip tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semâviye ve arziyeyi şiddetle beyanı, bu asrın emsalsiz zulümlerine, kavm-i Âd ve Semûd ve Fir'avunun başlarına gelen azaplarla baktırıyor. Ve mazlu ehl-i imana, İbrahim ve Musa Aleyhisselâm gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.”⁴⁷

6. Kur'ân'ın Tamamını Okumaya Güç Yetiremeyenlere Bir Fırsat Sunma.

Tekrarlar, Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona kadar okumaya güç yetiremeyen kimselere fırsat sunmaktadır. Bu özelliği ortaya koyan bir çok örnek sunabiliriz. Mesela, Hz. Nebî (S.A.V.) çeşitli kabilelere muhtelif sûrelerden bölümler gönderiyordu. Hatta bunlarda tekrar olmasada, bazı bölümler bir kavme, bazıları da diğer kavme

düşebiliyordu. Buradan hareketle, bütün Kur'ân'ı okumaya güç yetiremeyen insan, bir bölümünü okumakla, tamamını okumuş sevabını kazanıyordu. Çünkü biliyordu ki, Kur'ân'ın tamamı benzer mefhumları ve esasları ihtiva etmektedir. Said Nursî bu özelliğe üstün bir belagatla şöyle işaret eder:

*"Kur'ân bütün beşerin tabakatına hitap ve deva olduğu için, zeki-gabî, takî-şakî, zâhid-gayr-ı zâhid, bütün insan tabakaları şu hitâb-ı İlâhiyeye mazhar ve eczâhane-i Rahmâniyeden ilaç almaya hakları vardır. Halbuki, Kur'ân'ı tamamen ve daima okumak herkese müyesser değildir. Bunun için, lüzumlu olan maksatlar, hüccetler bilhassa uzun sûrelerde tekrar edilmiştir ki, her bir sûre hemen hemen bir küçük Kur'ân hükmünde olsunki, herkes suhûletle istediği vakit istediği sûreyi okumakla tam Kur'ân'ın sevabını kazanabilir. Evet, **'Ve lekad yesserna'l-Kur'âne liz-zikri'** (Kamer, 32) olan âyet-i kerime bu hakikati ispat ediyor."⁴⁸*

Hiçbir kimsenin mahrum kalmayacağı şekilde, bu kolaylık herkese tanınmıştır. Tevhid, haşir ve Musa Aleyhisselâm kıssaları tekrar edilmiştir. Bunların dışında çok lüzumlu olan mefhumlar da tekrarlanmıştır. Bu manayı Said Nursî, Sözler isimli eserinde şöyle açıklar:

"Üslûb-u Kur'ân'ın o kadar acîb bir cem'iyeti vardır ki, bir tek sûre, kâinatı içine alan bahr-ı muhît-i Kur'ânî'yi içine alır. Bir tek âyet, o sûrenin hazinesini içine alır. Âyetlerin çoğu, her birisi birer küçük sûre; sûrelerin çoğu, her birisi birer küçük Kur'ân'dır."

"İşte şu i'câzkârâne îcâzdan, büyük bir lütf-u irşaddır ve güzel bir teshildir. Çünkü herkes, her vakit Kur'ân'a muhtaç olduğu halde, ya gabâvetinden veya başka esbâba binaen, her vakit bütün Kur'ân'ı okumayan veyahut okumaya vakit ve fırsat bulamayan adamlar Kur'ândan mahrum kalmamak için, her bir sûre birer küçük Kur'ân hükmüne. Hatta her bir uzun âyet birer kısa sûre makamına geçer. Hatta Kur'ân Fatiha'da, Fatiha dahi Besmelede münderiç olduğuna ehl-i keşif müttefiktiler. Şu hakikate burhan ise, ehl-i tahkikin icmâdır."⁴⁹

7. Umumun Anlamasını Sağlama.

Kur'ân-ı Kerim âvâm ve havas bütün insanlara hitap eder. Bu yüzden âvâmın da anlamasını sağlayacak özelliklere sahiptir. Çünkü o mürşiddir. İrşadın en önemli hususiyetlerinden birisi, âvâmın nazarını kendine çekmek, âvâmın hislerine riâyet etmek ve cumhurun fikrine yakın olmaktır. Bu özellikten dolayıdır ki, Allahu Teâlâ bazı hususları tekrar etmiştir.

Said Nursî Hazretleri bu konuda şöyle der:

“Bil ki, Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyân’ın ifadesinde çok şefkat ve merhamet var. Çünkü, muhatapların ekserisi, cumhur-u avâmdır. Onların zihinleri basittir. Nazarları daha dakik şeyleri görmediğinden, onların besâtet-i efkârını okşamak için, tekrarlar, semâvat ve arzın yüzlerine yazılan âyetleri tekrar ediyor, o büyük harfleri kolaylıkla okutturuyor.”⁵⁰

“...Hem dünya ve ahiretin, arz ve semâvâtın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinatın rububiyetine ve bütün mahlukâtın tedbirine dair kavânin-i İlâhiyenin gayet yüksek ihâtalı beyanâtının makamından aldığı vüs’at ve ulviyet ve ihâta cihetiyle, o hitap öyle bir yüksek i’câzı ve şümûlü gösterir ki, ders-i Kur’ân’ın, muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-i avâmın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi, en ulvî tabakayı da tam hissedar eder.”⁵¹

Tâcülkurrâ el-Kirmânî aynı özelliğe işarette bulunur ve **“Veylün yevmeizin lil-mükezzibîn”** âyetini yorumlarken şöyle der:

“Terğîb ve terhîbde (bir şeye teşvik etme ve korkutmada) kelâmın basit olması umumun idrakini kolaylaştıran bir husustur.”⁵²

HATİME

Buraya kadar anlattıklarımız ışığında görüldü ki, Kur’ân-ı Kerim’deki tekrarlar hikmetten hâli değildir. Bu konuda muarızlar tarafından bazı itirazlar yöneltilmiştir. Hemen zikretmemiz gerekir ki, Said Nursî bu tür itirazlara karşı tekrarlardaki hikmetleri beyan eden mümtaz âlimlerdendir. Bediüzzaman kıssalar ve lafzı tekrarlar üzerinde geniş olarak durmuş, tekrarın bütün kısımları ve hikmetlerini ihtiva eden açıklamalar yapmıştır. Onun geniş ilmînin ve muhakemesinin göstergesi olan ve tekrarlar konusuna genişçe yer verdiği eserlerinin çoğunu hapiste yazması dikkat çekici bir husustur. Ancak kitapları, bütün bunlara rağmen, cumhurun kabulüne mazhar olmuştur. Allahu Teâlâ’dan dileğimiz odur ki, bu azîm pınardan kana kana içelim ve bu kıymetli kitaplardan alabildiğine faydalanabilelim.

TEŞEKKÜR

Bu sempozyumu tertipleyenlere en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Buradan hareketle böylesi bir faaliyet için sarf edilen gayretleri, Üstad Bediüzzaman’ın şu duâsının ve çağrısının birer meyvesi olarak görüyorum:

“...Kâleme aldığım şu İşârâtü’l-İ’câz adlı eserimi, hakiki bir tefsir niyetiyle yapmadım. Ancak ulemâ-i İslâmdan ehl-i tahkîkin takdirlerine mazhar olduğu takdirde, uzak bir istikbalde yapılacak

yüksek bir tefsire bir örnek ve bir me'haz olmak üzere, o zamanların insanlarına bir yadigar maksadıyla yaptım.”⁵³

Bu çalışmamı, Said Nursî'nin Kur'ân'daki tekrarlara itiraz yöneltenlere ve bu yolla Kur'ân'ın i'câzı hususunda insanları şüpheyeye düşürme gayreti içinde olanlara yönelik söylediği sözlerle bitirmek istiyorum. Risalelerinin bir yerinde tekrarların hikmetlerini açıkladıktan, bu konudaki hüccetleri beyan ettikten, tekrarlar arasındaki uyum ve insicâmı belâğat kuralları çerçevesinde beyan ettikten, ifadedeki güzelliği ve harikalığı artırdığına işaret ettikten sonra şöyle der:

*“İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakikatleri bu kıymette olduğundan ,
tekraratında kuvvetli ve geniş bir mu'cize-i manevîye bulunmasına fitrat-ı
selime şahadet eder, meğer maddiyunluk tâunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan
hastalığına müptela ola!*

'Kad yünkirul-mer'ü dav'eş-şemsi min râmed.

Ve yünkirul-femü ta'mel-mâi min sakam'

*(Kör adam, güneşin ışığını bilmez. Hasta ağız da suyun tadını almaz)
kaidesine dahil olur.”⁵⁴*

1 1973 yılında Pakistan'da dünyaya geldi. Pakistan İslamabad El Hakkaniye Üniversitesinde öğretim üyesidir. Ayrıca Pakistan'da Öğrenci İşleri Başkanı olarak görev yapmaktadır.

2 Bediüzzaman Said Nursî, **Kaynaklı-İndeksli-Lügatli Risâle-i Nur Külliyyatı**, C. 1-2, İstanbul-1996, s. 911.

3 Said Nursî, s. 977.

4 Said Nursî, s. 1167.

5 Veliyyullah ed-Dehlevî, **el-Feyzül-Kebîr**, Karaçi, s. 68.

6 Said Nursî, s. 975.

7 Said Nursî, s. 1167.

8 Bakara, 23.

9 Said Nursî, s. 911.

10 Said Nursî, s. 973.

11 Ez-Zerkeşî, **El-Bürhân fî Ulûmi'l-Kur'ân**, 1957, C. 3, s. 9.

12 Said Nursî, s. 973.

13 Said Nursî, s. 972.

14 Mennâ' El-Kattân, **Mebâhis fî Ulûmi'l-Kur'ân**, Mısır-1990, s. 380.

15 Örnekler için bkz. **Eyyâmül-Arab el-Câhiliyye**, s. 142, Cem'iyetü'l-Buhûs el-İslâmiyye, sayı: 23, s. 339; Muhammed Ahmed el-Câlî, **Eyyâmül-Arab fil-Câhiliyye**, s. 161-162.

16 Zümer, 23

17 Zemahşerî, **el-Keşşâf**, 1973, C. 3, s. 295.

18 Said Nursî, s. 973.

19 Kasas, 21

20 Tâhâ, 113

21 Dr. Ahmed Bedevî, **Min Belâğatil-Kur'ân**, s. 143.

22 Dr. Abdülgani Muhammed Said Bereke, **Üslûbü'd-Da'vei'l-Kur'âniyye**, Mektebetü Vehbe, s. 35.)

23 Dr. Abdülgani Muhammed Said Bereke, **A.g.e.**, s. 35.

24 Zemahşerî, C. 3, s. 334.

25 Nur, 58-59

26 Ebu's-Suud, **Tefsîr**, C. 4, s. 75.

27 Alûsî, **Rûhu'l-Meânî**, C. 18, s. 222.

28 el-Beydâvî, C. 2, s. 89.

29 Fâtır, 39

30 Ebu's-Suûd, C. 4, s. 246.

31 Said Nursî, s. 96.

32 Konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Dr. Hüseyin Matâvi' et-Tertûrî, **El-İ'câzü'l-Beyânî lil-Kur'ânî'l-Kerîm**, Mecelletü'l-Buhûsi'l-İslâmiyye, sayı: 241, s. 33.

33 Said Nursî, s. 973.

34 Said Nursî, s. 1362.

35 Ebulleys en-Nedvî, el-Ba'sü'l-İslâmî, sayı: 3, H. 1415, s. 24.

36 Mahmud b. Hamza b. Nasr el-Kirmân, **Esrâru't-Tekrâr fi'l-Kur'ân**, Dâr'ul-İ'tisâm, s. 213.

37 Mahmud b. Hamza, **A.g.e.**, s. 198.

38 Beyânü İ'câzi'l-Kur'ân, Selâsü Resâilin fi'l-İ'câzi'l-Kur'ânî, s. 53.

39 İbrahim, 11-12

40 Er-Râzî, **Mesâil**, s. 159.

41 Bkz. Zemahşerî, **Keşşâf**, C. 2, s. 544.

42 Said Nursî, s. 973.

43 Said Nursî, s. 973.

44 Said Nursî, s. 912.

45 Şeyh Mennâ', **Mebâhis fî Ulûmi'l-Kur'ân**, s. 308.

46 Said Nursî, s. 1362.

47 Said Nursî, s. 972.

48 Said Nursî, s. 1361-1362.

49 Said Nursî, s. 178.

50 Said Nursî, s. 650-651.

51 Said Nursî, s. 972.

52 El-Kirmânî, **Esrârü't-Tekrâr fi'l-Kur'ân**, s. 213.

53 Said Nursî, s. 1157.

54 Said Nursî, s. 976.